

ראמ"ה

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

...אז מה אתה עושה אחרי בית הספר?

**אפיון פעילויות הפנאי של תלמידים בישראל
בשנה"ל תשע"ז**

דנה אביטל ■ אהוד לויטין ■ טל רז

הקדמה

- בעשורים האחרונים ההבנה וההכרה בפעילויות הפנאי ככלי לקידום והתפתחות הפרט הולכת וגדלה

הקדמה

- חשוב להבחין בין פעילויות פנאי לבין פעילויות הנעשות בזמן הפנוי

כוללות בתוכן אוטונומיה, קשרי
גומלין חברתיים ותגמולים חיוביים

פעילויות הנעשות
בזמן הפנוי
(free time)

פעילות
פנאי
(leisure time)

"העברת זמן"

החשיבות בהקניית תרבות פנאי בקרב תלמידים מקבלת
משנה חשיבות שכן לא רק שהדבר תורם להתפתחותם ואף
עשוי לתרום לתפקידים עתידיים בהם ייקחו חלק, אלא
שהוא גם עשוי למנוע התנהגויות סיכון

מחקר זה מבקש לבחון:

- מהם דפוסי הפנאי של תלמידי ישראל?
- האם קיים קשר בין דפוסי הפנאי של התלמידים למאפייני בית הספר?

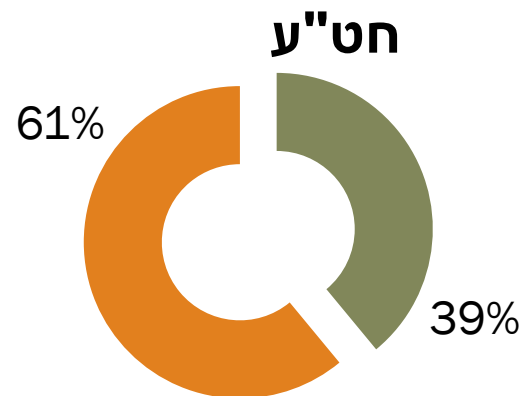
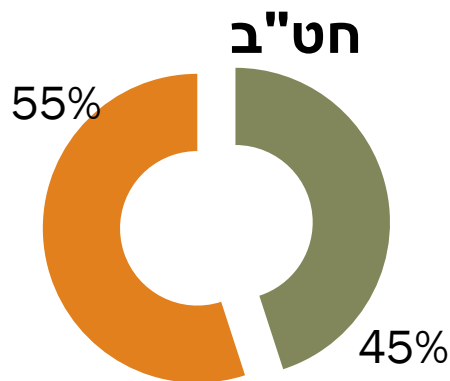
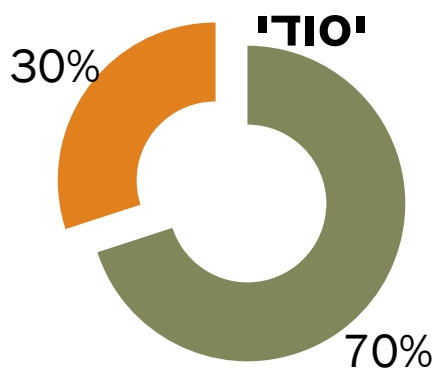

בית הספר

ושעות הפנאי

האם: "לרוב המורים איכפת ממה שקורה לתלמידים
ולא רק בהקשר של הלימודים?" - דיווחי תלמידים

 במידה בינונית ומטה

 במידה רבה או רבה מאד

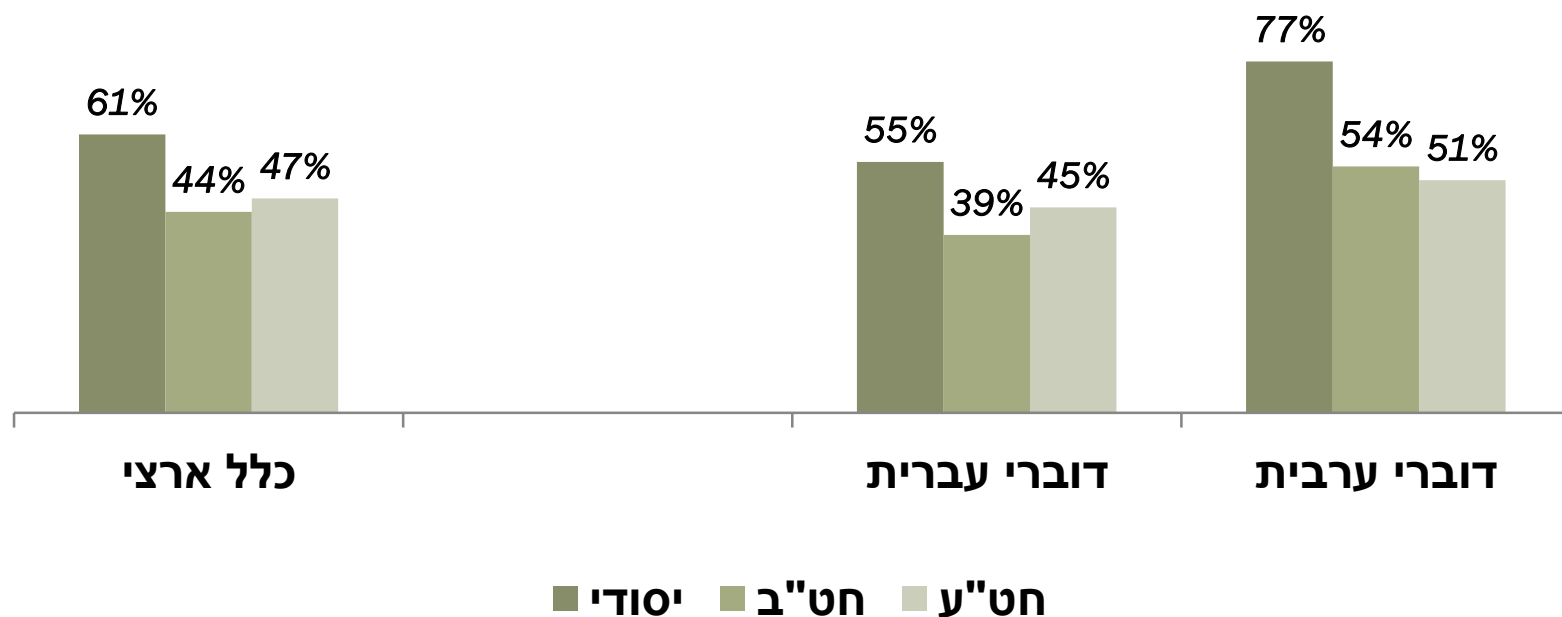
לא נמצאו הבדלים לפי מגזר

בית הספר

ושעות הפנאי

האם: "קהית הסכר אצודקית תלמידים להיות אסוקים
ופצילים בשעות שאחרי בית הספר?" - דיווחי תלמידים

מה נשאלו התלמידים?

התלמידים נשאלו לגבי אופן ההשתתפות שלהם בפעילויות הפנאי הבאות:

- **חוג אומנויות** (מוזיקה, מחול, ציור, דרמה, עיצוב וכו')
- **חוג או אימון ספורט** (כדורגל, כדורסל וכו')
- **חוג העשרה** (שחמט, נוער שוחר מדע, טיסנות, לגו, בישול וכו')
- **תנועת נוער או ארגון נוער**
- **תכנית מנהיגות** (מש"צים, מד"צים, מנהיגות צעירה וכו')

לגבי כל אחת מהפעילויות התבקשו התלמידים לציין האם הם השתתפו בהן השנה באופן קבוע (כלומר, לפחות שעה בשבוע מתחילת השנה), באופן לא קבוע (כלומר, מדי פעם), או לא השתתפו כלל

שאלות הפנאי,

כפי שהופיעו במיצ"ב

נעבור לשאלות הקשורות לפעילות פנאי:

השתתפתי באופן קבוע לפחות שעה בשבוע, מתחילת השנה	השתתפתי באופן לא קבוע, מדי פעם	לא השתתפתי כלל	
2 ☐	1 ☐	0 ☐	להלן רשימה של פעילויות שילדים ובני נוער עושים בשעות הפנאי. עבור כל אחת מהפעילויות הבאות נא ציין האם השנה השתתפת בהן באופן קבוע (כלומר, לפחות שעה בשבוע מתחילת השנה), באופן לא קבוע או לא השתתפת כלל.
2 ☐	1 ☐	0 ☐	מתחילת השנה השתתפתי בחוג אמנויות (למשל: מוזיקה, מחול, ציור, דרמה, עיצוב וכו')
2 ☐	1 ☐	0 ☐	מתחילת השנה השתתפתי בחוג או באימון ספורט (למשל: כדורגל, כדורסל וכו')
2 ☐	1 ☐	0 ☐	מתחילת השנה השתתפתי בחוגי העשרה אחרים (למשל: שחמט, נוער שוחר מדע, טיסנות, לגו, בישול, בע"ח וכו')
2 ☐	1 ☐	0 ☐	מתחילת השנה השתתפתי בתנועת נוער או בארגון נוער
2 ☐	1 ☐	0 ☐	מתחילת השנה השתתפתי בתכנית מנהיגות (למשל: מש"צים, מד"צים, "מנהיגות צעירה", "ליד קו הזינוק" וכו')

שיטה

הנתונים המוצגים בדוח זה נאספו במסגרת סקרי מיצ"ב תשע"ז

209,712 תלמידים

66,570 ביסודי

90,031 בחט"ב

53,111 בחט"ע

1,196 בתי ספר

586 בתי ספר יסודיים

326 בתי ספר חט"ב

284 בתי ספר חט"ע

מדגם מייצג (כשליש מבתי הספר) של כלל בתי הספר בפיקוח
הממלכתי והממלכתי-דתי

שיעורי השתתפות

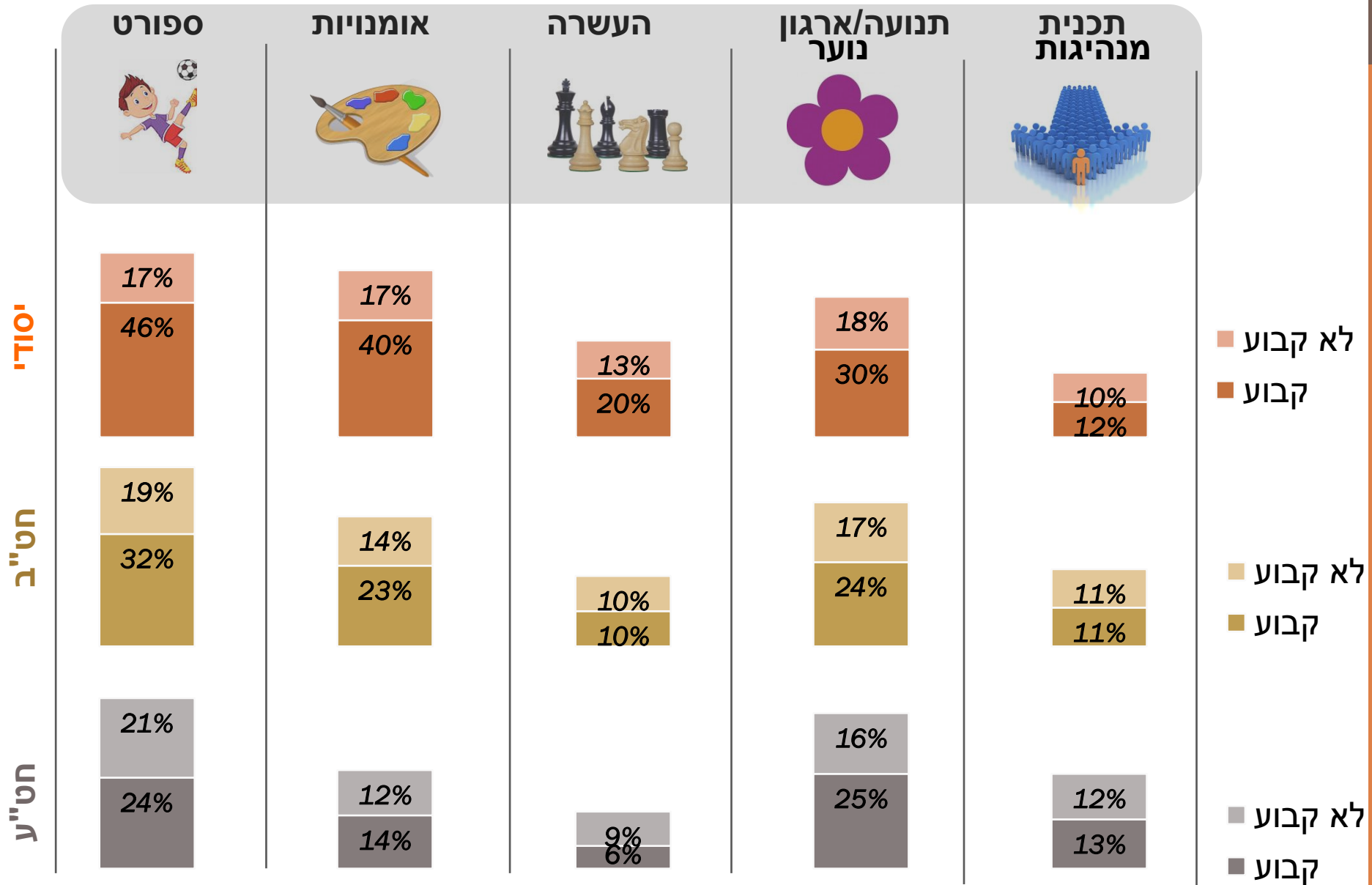
כלל בתי הספר	דוברי ערבית	דוברי עברית	קבוצה	
66,570	18,247	48,323	נסקרו	ה'ו' 586 בתי ספר
91%	92%	91%	שיעורי השבה	
90,031	25,511	64,520	נסקרו	ז'-ט' 326 בתי ספר
88%	88%	88%	שיעורי השבה	
53,111	16,837	36,274	נסקרו	י-י"א 284 בתי ספר
77%	86%	74%	שיעורי השבה	

עיקרי

הממצאים

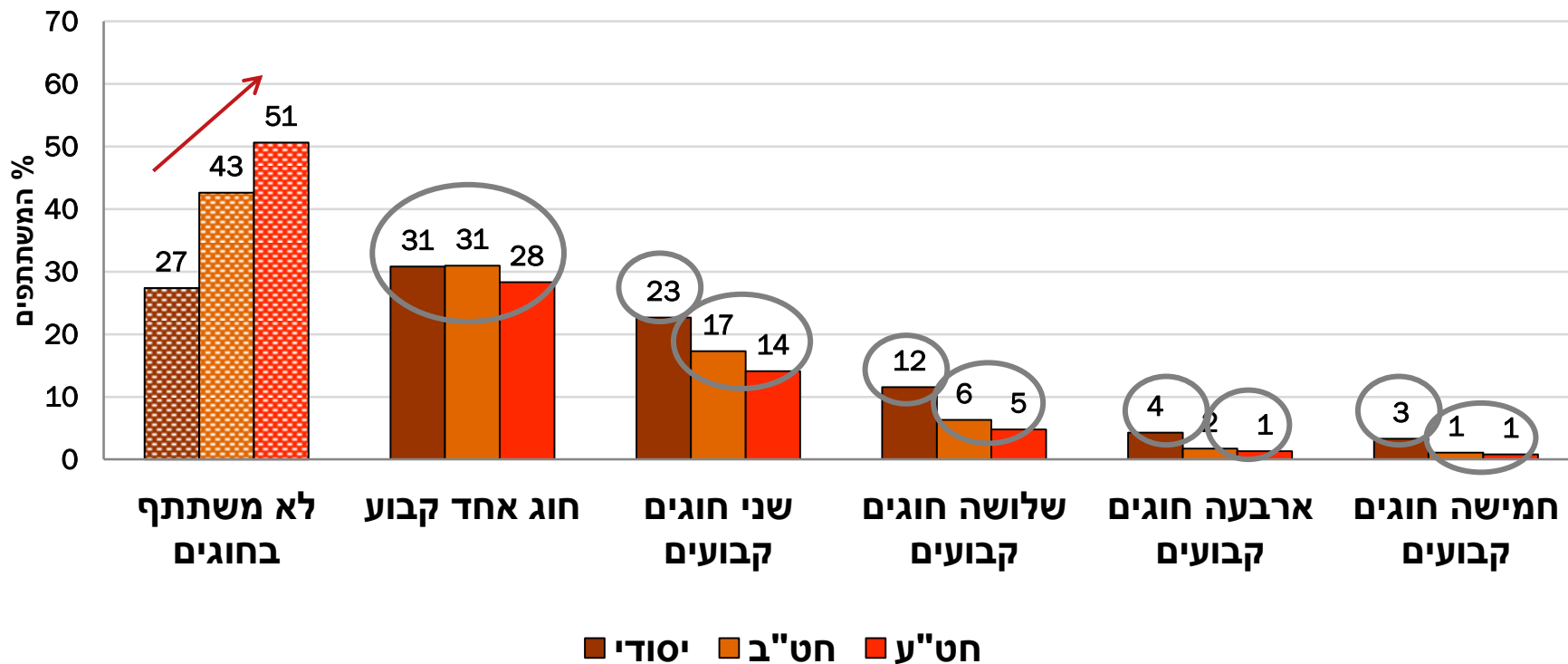

התפלגות המשתתפים בפעילויות פנאי

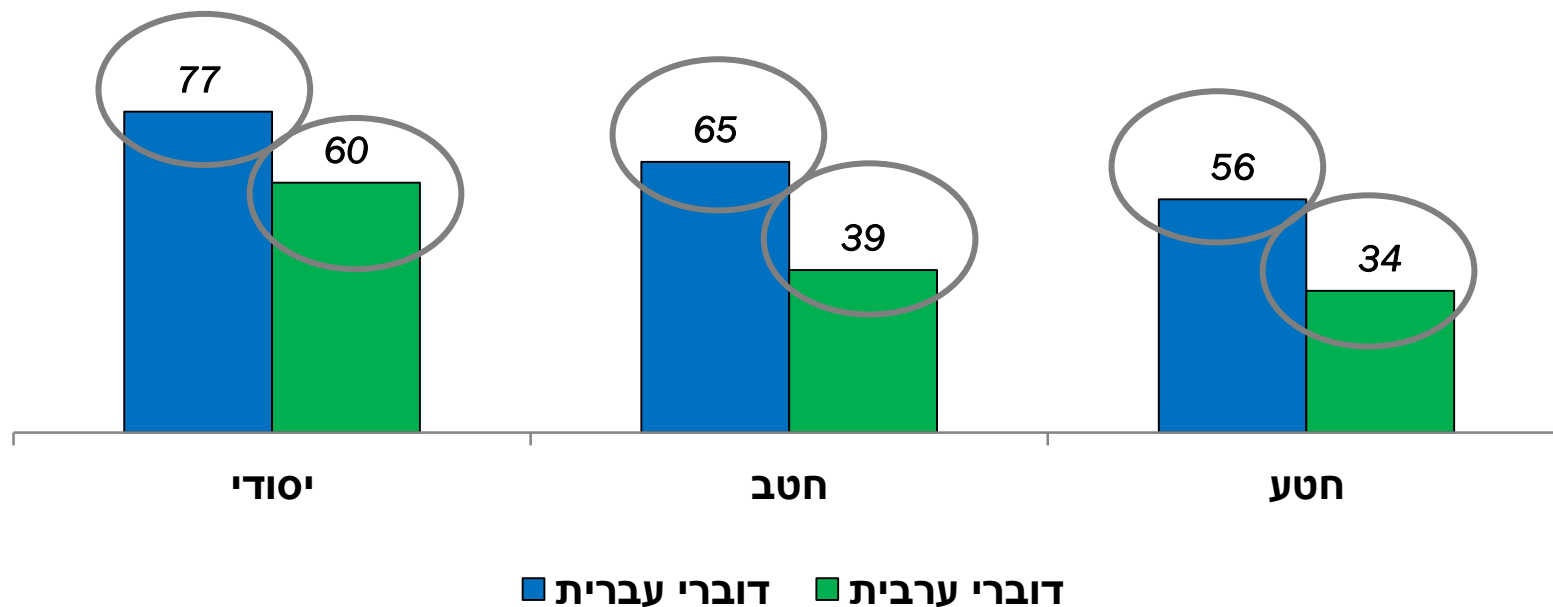
התפלגות המשתתפים בפעילויות פנאי באופן קבוע

כלל בתי הספר (חלוקה לפי שלב חינוך).

- שיעורי ההשתתפות בחוגים יורד עם העלייה בשלב החינוך
- שיעורי ההשתתפות בחוג אחד באופן קבוע דומים בין שלבי החינוך
- ביסודי, שיעורי ההשתתפות בשני חוגים ומעלה באופן קבוע גבוהים פי 2 משיעורי ההשתתפות בקרב תלמידי חט"ע

התפלגות המשתתפים בפעילויות פנאי באופן קבוע לפי מגזר שפה

בנוסף - תלמידים דוברי עברית, בהשוואה לתלמידים דוברי ערבית, מרבים להשתתף באופן קבוע גם בשני חוגים או יותר:

דוברי עברית: (44% ביסודי, 30% בחט"ב ו-24% בחט"ע)

דוברי ערבית: (35% ביסודי, 18% בחט"ב ו-15% בחט"ע)

סוגי החוגים בהם התלמידים משתתפים באופן קבוע:

לפי מגזר שפה

דוברי עברית (בהשוואה לדוברי ערבית):

- יותר תנועות נוער
- בחט"ב ובחט"ע: יותר תנועות נוער וספורט

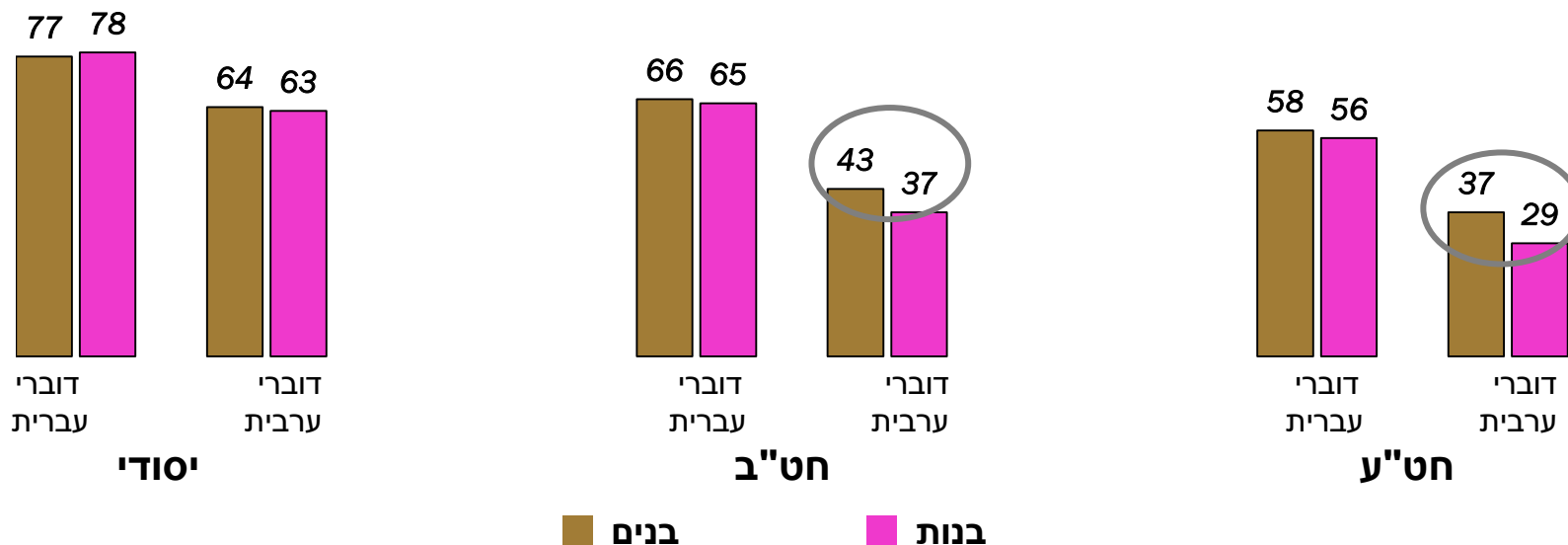
דוברי ערבית (בהשוואה לדוברי עברית):

- יותר העשרה ותכניות מנהיגות

התפלגות המשתתפים בפעילויות פנאי באופן קבוע

לפי מגדר

בנוסף - ביסודי ובחט"ב, בנים נוטים יותר מבנות להשתתף באופן קבוע בשני חוגים ומעלה

סוגי החוגים בהם התלמידים משתתפים: לפי מגדר

בנים (בהשוואה לבנות):

- יותר ספורט

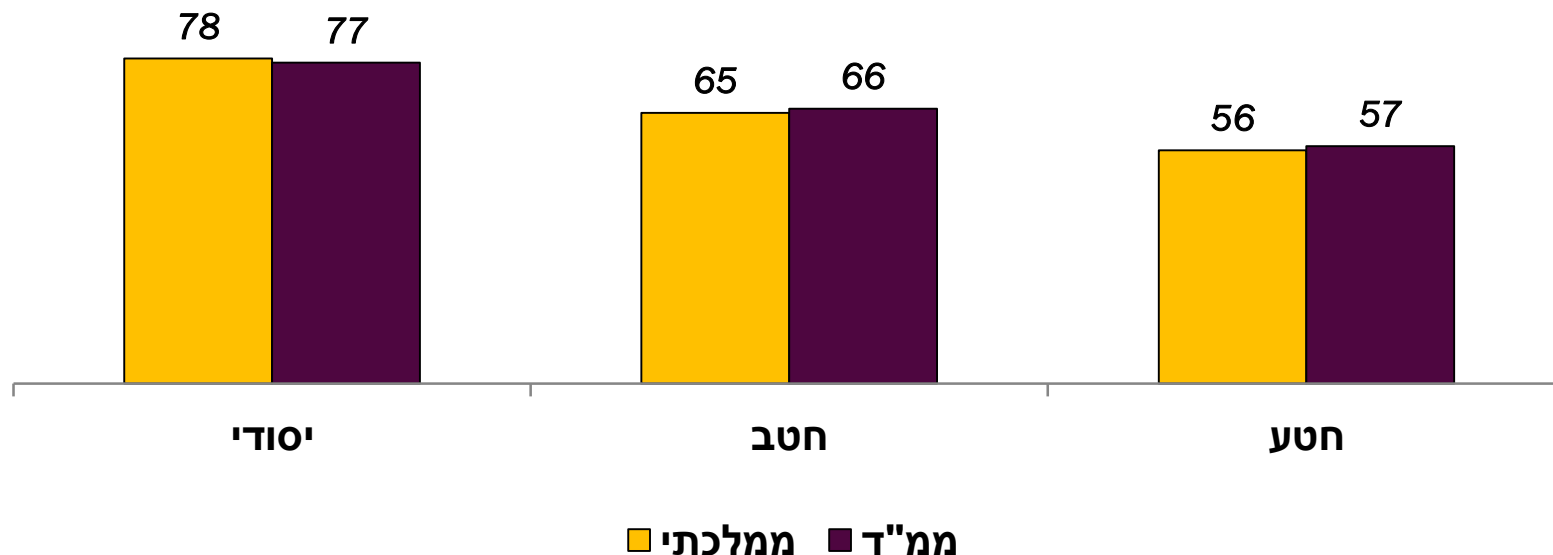
בנות (בהשוואה לבנים):

- יותר אומנויות
- בחט"ב ובחט"ע: יותר אומנויות ותנועות נוער

התפלגות המשתתפים בפעילויות פנאי באופן קבוע:

לפי פיקוח

בנוסף - ביסודי ובחט"ב שיעורי ההשתתפות ביותר מחוג אחד באופן קבוע של תלמידים מבתי"ס בפיקוח הממלכתי גבוהים במעט משיעורי ההשתתפות של תלמידים בממ"ד

סוגי החוגים בהם התלמידים משתתפים: לפי פיקוח

ממלכתי (בהשוואה לממ"ד):

• יותר ספורט

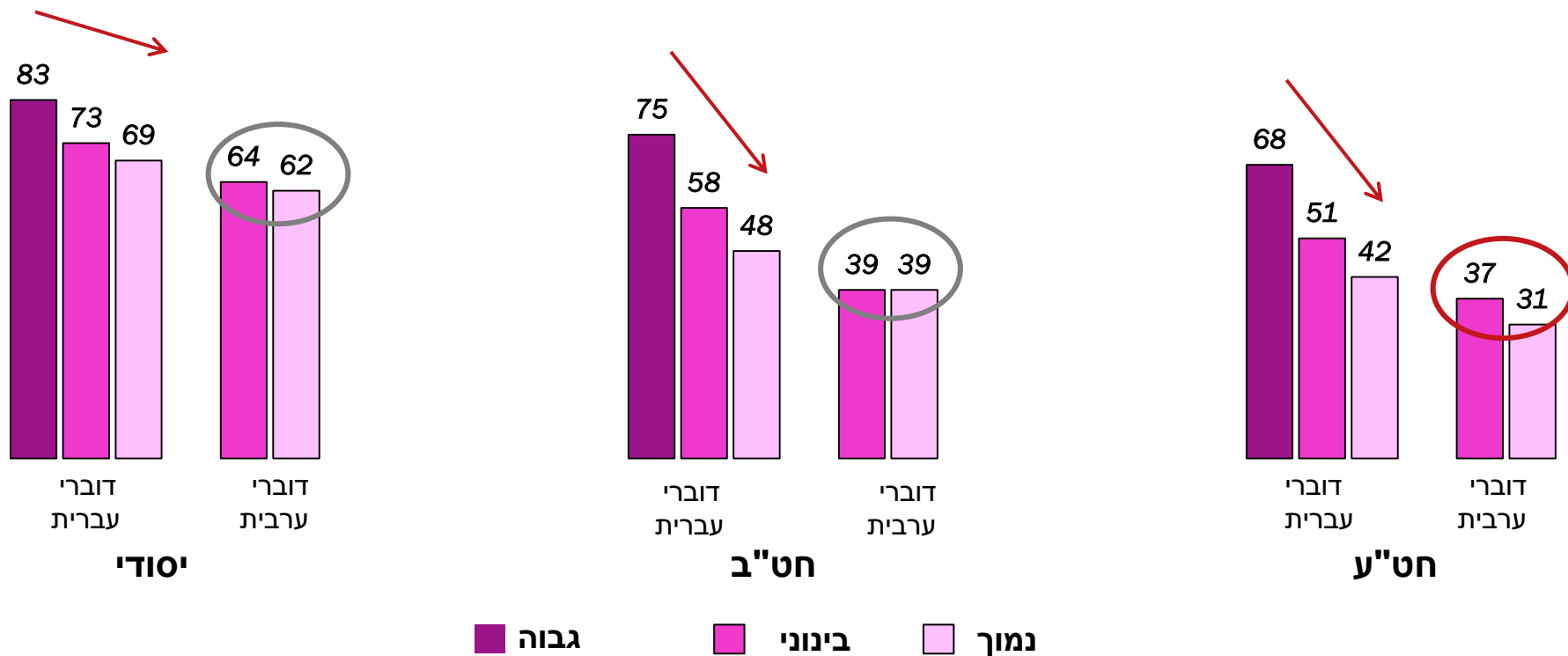
ממ"ד (בהשוואה לממלכתי):

• יותר תנועות נוער

התפלגות המשתתפים בפעילויות פנאי באופן קבוע:

לפי רקע חברתי-כלכלי

בנוסף - הפערים באים לידי ביטוי גם במספר החוגים בהם משתתפים תלמידים באופן קבוע

סוגי החוגים בהם התלמידים משתתפים:

לפי רקע חברתי-כלכלי

תכניות מנהיגות:

- שכיחות יותר ככל שהרקע החברתי-כלכלי נמוך יותר

תנועות נוער:

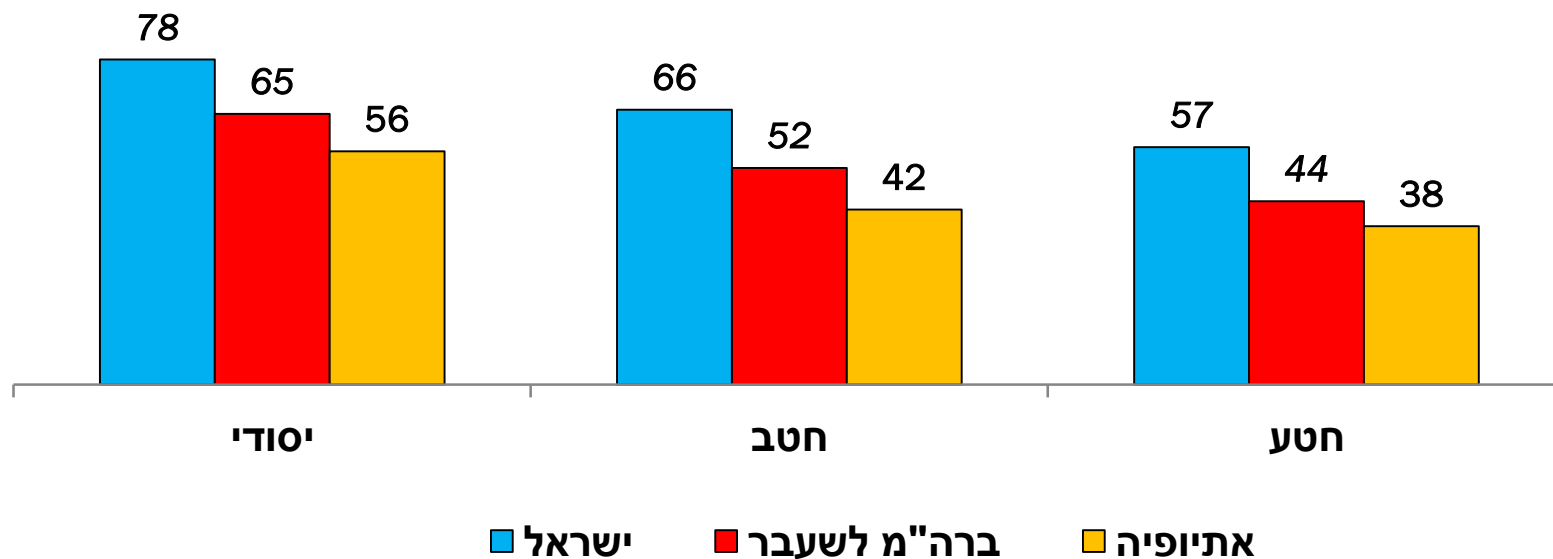
- **דוברי עברית:** שכיחות יותר ככל שהרקע החברתי-כלכלי גבוה יותר
- **דוברי ערבית:** אופייניות יותר ברקע החברתי-כלכלי נמוך יותר

ספורט:

- **דוברי ערבית:** אופייניות יותר ברקע חברתי-כלכלי בינוני

התפלגות המשתתפים בפעילויות פנאי באופן קבוע לפי ארץ לידת התלמיד

בנוסף - תלמידים ילידי ישראל (בהשוואה לחבריהם ילידי ברה"מ לשעבר ואתיופיה), מרבים להשתתף בשני חוגים או יותר באופן קבוע: 34% לעומת 20% בשתי קבוצות ארץ לידה

סוגי החוגים בהם התלמידים משתתפים: לפי ארץ לידת התלמיד

בהשוואה לילידי ישראל:

- **ילידי אתיופיה:** פחות אומנויות ותנועות נוער ויותר תכניות מנהיגות (גם בהשוואה לילידי ברה"מ)
- **ילידי ברה"מ לשעבר:** פחות תנועות נוער (גם בהשוואה לילידי אתיופיה)

סיכום ביניים

- שיעור ההשתתפות בחוגים יורד עם העלייה בגיל, זאת לצד הירידה בעידוד המורים להיות פעילים אחה"צ והתעניינותם בנעשה בשעות אלו
- ביסודי יותר תלמידים משתתפים בשני חוגים מתחומי עניין שונים לפחות בהשוואה לחט"ב ולחט"ע
- חוגי הספורט הם השכיחים ביותר בכל שלבי הגיל ואחריהם תנועות/ארגוני נוער וחוגי האומנויות
- אחוז התלמידים המדווחים על השתתפות לא קבועה בחוגים גבוה יחסית:
 - עם העלייה בגיל
 - בעיקר בחוגי העשרה, תכניות מנהיגות ותנועות/ארגוני נוער

סיכום ביניים

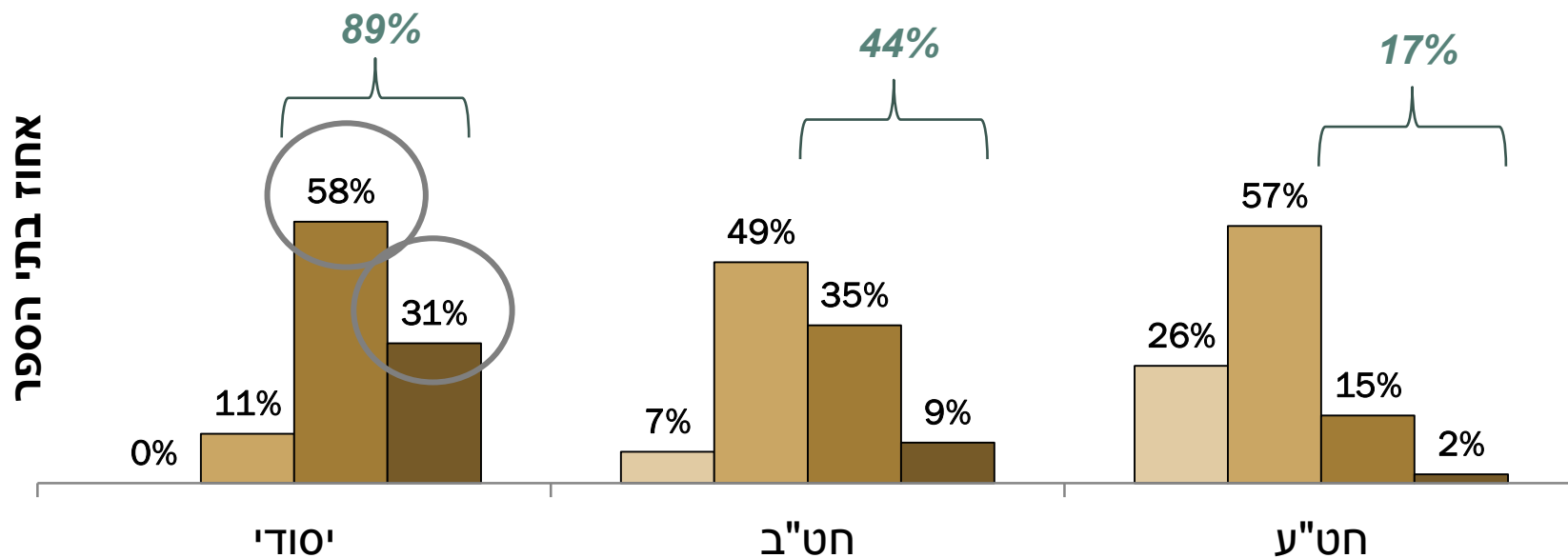

- יותר משתתפים בחוגים:
 - דוברי עברית
 - בנים דוברי ערבית בחט"ב ובחט"ע
 - רקע חברתי כלכלי גבוה
 - ילידי ישראל
- השתתפות בחוגים ובחירת סוג החוג קשורה למשתתנים דמוגרפים

האם קיימים הבדלים בין בתי הספר בשיעור התלמידים המשתתפים בחוגים?

האם קיימים הבדלים בין בתי הספר בשיעור התלמידים המשתתפים בחוגים?

אחוז התלמידים בבית הספר המשתתפים בחוגים

- עד רבע מהילדים בבית הספר בחוגים
- רבע עד חצי מהילדים בבית הספר בחוגים
- חצי עד שלושה רבעים מהילדים בבית הספר בחוגים
- שלושה רבעים מהילדים ומעלה מהילדים בבית הספר בחוגים

האם קיימים הבדלים בין בתי הספר בשיעור התלמידים המשתתפים בחוגים?

• בכ-90% מבתי הספר היסודיים רוב התלמידים משתתפים בחוגים, לעומת פחות ממחצית מחט"ב וכחמישית מהחט"ע

• יותר בבתי ספר דוברי עברית

• יותר בבתי ספר ממלכתיים

• יותר בבתי ספר מרקע חברתי כלכלי גבוה

מה מאפיין בתי ספר בהם יש שכיחות רבה יותר של חוגים?

מה מאפיין בתי ספר בהם יש שכיחות רבה יותר של חוגים?

- נערכה רגרסיה ליניארית דו שלבית

- המשתנה התלוי:

שיעור התלמידים בבית הספר
המשתתפים בחוגים באופן קבוע

מהם מאפייני בית הספר הקשורים לשיעור

גבוה יותר של תלמידים המשתתפים בחוגים?

fe ראהון

רקע חברתי-כלכלי	פיקוח/מגזר	גודל בית ספר
• עשירוני טיפוח	• פיקוח - דוברי עברית • מגזר - דוברי ערבית	• מספר תלמידים בבית הספר

fe עני

עידוד מעורבות חברתית

- מעודדים למנהיגות
- מעודדים להיות בתנועות נוער
- מעודדים לקחת חלק בחיים האזרחיים
- מעודד לפעילות התנדבותית

יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים

- יחסים טובים וקרובים בין המורים לתלמידים
- כשעצוב לי או רע לי אני יכול לפנות לאחד המורים
- לרוב המורים אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים

מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה

- הלימודים מקנים ידע רב וחשוב
- אני בטוח שאוכל להצליח בלימודים גם אם המשימות יהיו קשות
- אני נהנה מהדברים שאני לומד

התנהגות נאותה בכיתות

- בכיתה יש רעש ובלאגן
- תלמידים שמתחצפים
- כבוד למורים
- רעש לפני תחילת השיעור

יחסים חיוביים בין התלמידים

- כיתה מלוכדת ומגובשת
- לתלמידים בכיתה אכפת זה מזה
- אווירה טובה בין התלמידים

מהם מאפייני בית הספר הקשורים לשיעור גבוה יותר של תלמידים המשתתפים בחוגים?

דוברי עברית

חט"ע	חט"ב	יסודי
בממוצע 39% משתתפים בחוגים	בממוצע 55% משתתפים בחוגים	בממוצע 70% משתתפים בחוגים
יותר יחסים חיוביים בין התלמידים בבה"ס ($\beta=0.22$)	יותר יחסים חיוביים בין התלמידים בבה"ס ($\beta=0.39$)	יותר יחסים חיוביים בין התלמידים בבה"ס ($\beta=0.16$)
פיקוח ממלכתי ($\beta=0.36$)	פיקוח ממלכתי ($\beta=0.40$)	פיקוח ממלכתי ($\beta=0.17$)
רקע חברתי-כלכלי גבוה ($\beta=0.48$)	רקע חברתי-כלכלי גבוה ($\beta=0.49$)	רקע חברתי-כלכלי גבוה ($\beta=0.32$)
בית ספר קטן ($\beta=0.15$)	בית ספר קטן ($\beta=0.16$)	
המודל מסביר 36%	המודל מסביר 48%	המודל מסביר 16%

מהם מאפייני בית הספר הקשורים לשיעור גבוה יותר של תלמידים המשתתפים בחוגים?

דוברי ערבית

חט"ע	חט"ב	יסודי
בממוצע 26% משתתפים בחוגים	בממוצע 33% משתתפים בחוגים	בממוצע 57% משתתפים בחוגים
יותר יחסי קרבה עם המורים ($\beta=0.48$)	יותר יחסי קרבה עם המורים ($\beta=0.28$)	עידוד מעורבות חברתית ($\beta=0.34$)
יותר יחסים חיוביים בין תלמידים ($\beta=0.35$)		יותר מסוגלות, סקרנות ועניין ($\beta=0.26$)
רקע חברתי-כלכלי גבוה ($\beta=0.41$)		רקע חברתי-כלכלי גבוה ($\beta=0.20$)
בית ספר קטן ($\beta=0.28$)		פחות אצל הבדואים ($\beta=0.32$)
המודל מסביר 32%	המודל מסביר 19%	המודל מסביר 44%

ממבט על

מחבט על

- אחוז התלמידים המשתתפים בחוגים באופן קבוע יורד עם העלייה בגיל
- ממצא זה מקבל משנה חשיבות לנוכח העלייה בסבירות התלמידים להימצא בסיטואציות שליליות והירידה בהתעניינות המורים בנעשה לאחר שעות הלימודים עם העלייה בגיל
- זאת ועוד - קיים פער בשיעורי ההשתתפות בחוגים בין אוכלוסיות בעלות מאפיינים דמוגרפים שונים
- קיים קשר חלש בין מאפייני בית הספר לדפוסי ההשתתפות בחוגים של התלמידים

מחבט על

- יחד עם זאת הממצאים מרמזים כי בית הספר לא מיצה עדיין את פוטנציאל ההשפעה שלו לעידוד תלמידים לתרבות פנאי (בהתאם למאפייני הגיל והמגזר) וזאת דרך:
 - גיבוש התלמידים
 - יצירת קשרים חיוביים ואכפתיים עם המורים
 - עידוד התלמידים למעורבות חברתית
- הנתונים שהוצגו במצגת זו הם ראשוניים ונדרש מחקר המשך להבנה מעמיקה יותר

תאזנה!

